

ATZINUMS par dabas vērtībām
kūdras ieguves lauku paplašināšanai paredzētajās teritorijās un plānotās darbības
ietekmes zonā Mārupes novada Mārupes pagastā, Babītes novada Babītes pagastā,
Olaines novada Olaines pagasta Cenas purvu masīvā

Kūdras atradnē „Cenas purvs” Mārupes, Babītes un Olaines pagastos zemesgabalos ar kad. Nr. 8076-011-0640, 8048-014-0048, 8080-003-0085, 8080-007-0078, AS „Olaines Kūdra” plāno kūdras ieguvi apmēram 1400 ha lielā platībā. Ieguvei paredzētās teritorijas atrodas SIA „Rīgas meži” un AS „Latvijas valsts meži” valdījumā.

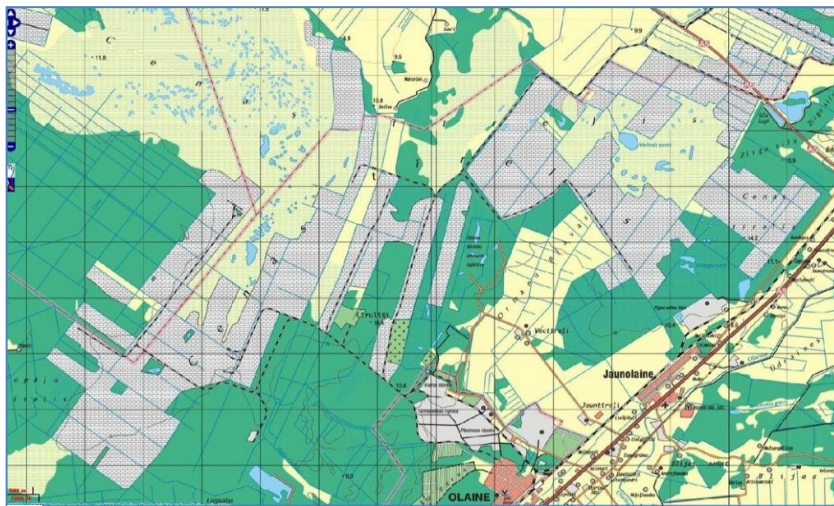
Dabas vērtību raksturošanai, ar maršrutu metodi veikts vairākkārtējs teritorijas apsekojums 2012. gada jūlija-septembra mēnešos, piemērotos laika apstākļos. Apsekojuma laikā novērtēta situācija platībās, kurās tiek plānota kūdras ieguve.

Sastopamie biotopi noteikti vadoties pēc Latvijas biotopa klasifikatora (Kabucis (red), 2001), Eiropas Kopienas valstīs nozīmīgie īpaši aizsargājami biotopi vērtēti atbilstoši metodikai, kas ieteikta un aprakstīta rokasgrāmatā „Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā” (Auniņš (red.), 2010) un apstiprināta ar 15.03.2010. vides ministra rīkojumu Nr. 93., Latvijā īpaši aizsargājamo biotopu veidi noteikti MK 09.12.2000. noteikumos Nr. 421. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (ar spēkā esošiem grozījumiem).

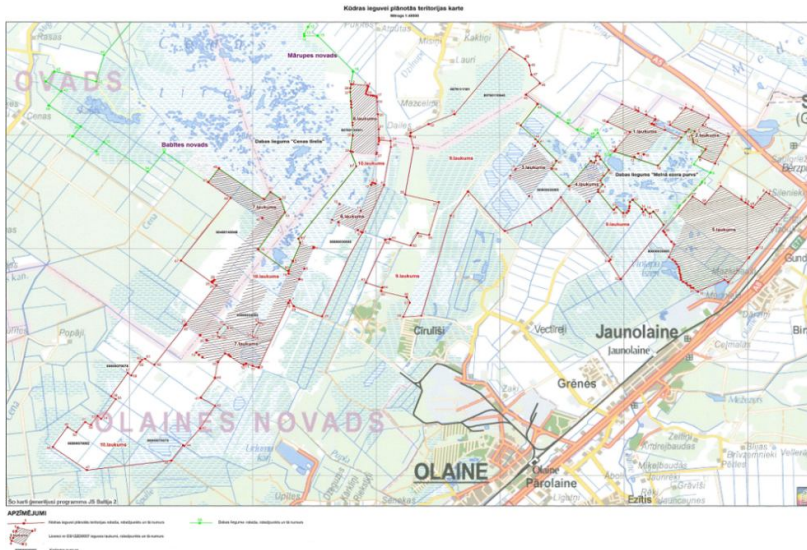
Atzinums par teritorijas un tai piegulošo platību dabas vērtībām un plānotās darbības potenciālo ietekmi uz tām gatavots ievērojot MK 30.09.2010. noteikumu Nr.925. „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības” rekomendācijas.

1. Plānotās darbība un darbības vietas izvietojums

SIA „Olaines kūdra” plāno platībā atsākt kūdras ieguvi laukos, kuros izstrāde jau ir tikusi veikta, bet pārtraukta un jaunu lauku izveidošanu 1400 ha platībā (1.att.).

a)

b)

1. attēls. Plānoto kūdras lauku izvietojums, a) plānotās darbības vietas satelītattāla, b) lauku izvietojums.

2. Teritorijas vispārīgs raksturojums

Plānotā darbības vieta – kūdras izstrādes lauki ietilps Cenā purva masīvā. Kopējā Cenā tīreļa kūdras atradnes platības pārsniedz 10 600 ha, Kūdras fonda Nr. 1691.

Cenā purvs izveidojies Rīgas smiltāju zemienē Viduslatvijas zemienes ZR malā un ietilpst dabas apvidū Tīreļu līdzenums. Cenā purvu masīvs kā augstais (sūnu) purvs ar pārejas purva fragmentiem, minerālzemes salām un lāmu kompleksiem sācis veidoties apmēram pirms 6000 gadiem. Teritorijas reģionālās veģetācijas un klimatisko apstākļu dēļ Cenā tīrelis ietilpst Piejūras ģeobotāniskajā rajonā, kuram kopumā raksturīgi „rietumu” tipa purvi. Kā savdabīga Cenā purva floras īpatnība atzīmējama arī austrumu tipa purvu floras elementu klātbūtne – piemēram: ārkauša kasandras *Chamaedaphne calyculata*, pundurbērza *Betula nana* sastopamība, savukārt ciņu mazmeldrs *Trichophorum cespitosum* tipiski raksturīgs rietumlatvijas un piejūras zemienes purviem (Dabas aizsardzības plāns..., 2005).

Līdz kūdras ieguves uzsākšanai 20 gs. sākumā, ar platību 8983 ha Cenā tīrelis bija lielākais purvs Latvijā (Strautnieks, 1997). Pirmie meliorācijas pasākumi veikti 20 gs. sākumā purva ārējās teritorijas nosusināšanai un norobežoja purva masīvu no apkārtējām lauksaimniecības zemēm. Meliorācija veicināja gruntsūdens līmeņa pazemināšanos purvā un vienlaikus uzlaboja tuvējo mežu augšanas apstākļus. Mūsdienās no agrākā Cenā tīreļa saglabājušās 2 mazietekmētas daļas – viena no tām (lielākā, 2133 ha) ietilpst dabas liegumā “Cenā tīrelis”, otra (mazākā daļa, 317 ha) dabas liegumā “Melnā ezera purvs”.

Gan esošie, gan plānotie kūdras ieguves lauki robežojas ar bioloģiski vērtīgām mazskartām Natura 2000 vietu, dabas liegumu „Cenā tīrelis” un „Melnā ezera purvs” platībām. Plānotie kūdras ieguves lauki apmēram 8000 m garā robežā piekļaujas dabas liegumam „Cenā tīrelis”. Posmos 53-76; 1-60 7. laukumā, 1-29 8. laukumā (1. att.b)) dabas lieguma teritorija robežojas ar kūdras laukiem, kuros notiek kūdras ieguve. Plānotie kūdras izstrādes lauki ieskauj dabas lieguma „Melnā ezera purvs” un veido ar to apmēram 13 km garu robežu. Robežojošajos kūdras izstrādes laukos kūdras ieguve šobrīd nenotiek.

3. Dabas vērtību raksturojums kūdras ieguves lauku paplašināšanai paredzētajās un piegulošajās potenciāli ietekmētajās teritorijās

Kūdras ieguve saistīta ar plaša melioratīvā tīkla izveidi un kūdrāju platību nosusināšanu, un vienlaikus nosusinās blakus esošās, piegulošās teritorijas.

Pārskats par paredzētās darbības vietā un ar to tieši robežojamajās platībās izdalītajiem biotopiem apkopots 1.tabulā, to izplatība un sastopamība redzama 2.un 3. pielikumā.

1. tabula.

Izpētes teritorijā un tās tiešā tuvumā (ietekmes zonā) izdalītie biotopi¹ un bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgākās teritorijas

Biotopa veids ¹		ES nozīmes īpaši aizsargājama biotopa veids	Piezīmes, sastopamībai raksturīgākie laukumi
C. STĀVOŠI ŪDEŅI			
C.10	Seklūdēns niedrāji		9. laukuma vidus daļā, 10. laukumā D daļā, (4.pielikums, 1.att.)
F. MEŽI			
F.1.	Sausieņu meži		
F.1.1	Priežu sausieņu meži		9. laukuma ZA malā, (4. pielikums 7. att.)
F.1.2.	Egļu sausieņu meži		robežojas ar 10 laukumu, (4. pielikums 7.att.)
F.2.	Slapjie meži		
F.2.1.	Priežu slapjie meži	daļa atbilst „91D0* purvaini meži”	9.,6.,10. laukumā, (4. pielikums 6. att.)
F.3.	Nosusinātie meži		
F.3.1.	Priežu nosusinātie meži		priežu viršu kūdreņi F.3.1.4, raksturīgi mežainajās platībās (3. pielikums, 4. pielikums 3.att.)
F.3.3.	Bērzu nosusinātie meži		Bērzu kūdreņi F.3.3.3., F.3.3.4., raksturīgi mežainajās platībās(3. pielikumus)
F.5.	Izcirtumi		10 laukumā D daļā
F.6.	Krūmāji		Fragmentāri visā teritorijā
G. PURVI			
G.1./G.2.	Zāļu/Pārejas purvi		nelielas platības 10. laukā
G.3.	Sūnu (augstie) purvi	7110* Neskarti augstie purvi,	20-21-22 10.laukā, (4.pielikums 5.att.),
		degradētās platības fragmentāri atbilst „7120 Degradēti augstie purvi, kuros noris vai iespējama atjaunošanās”	visi lauki fragmentāri robežojas ar degradētiem sūnu purva biotopiem (4. pielikums 2.att.)

K.	RUDEĀLI BIOTOPI		
K.4.2.	Smilts karjeri		9. laukumā
K.4.5.	Kūdras izstrādes lauki		Ilgstošā laikā pamestās platības vietām atjaunojas par purvu biotopiem
K.5.	Ceļi un ceļmalas		Visā teritorijā
K.7.	Citas transporta un komunikāciju trases		Gāzes vada šķērsojumi 9.laukā
M.	MĀKSLĪGAS ŪDENSTILPES UN REGULĒTAS ŪDENSTECES		
M.5.	Grāvji		Visā teritorijā

¹ Latvijas biotopi. Klasifikators (Kabucis, 2001).

Seklūdēns biotopi atbilst stāvošu ūdeņu biotopu (C.) kategorijai. Izpētes teritorijā tie sastopami kā seklūdēns ezeriņi, kas izveidojušies uzkrājoties ūdenim pamestajos kūdras laukos. Daļa šādu teritoriju ir pilnībā apaugušas ar parasto niedri *Phragmites australis* (izteiktas audzes 10.laukuma D daļā, 2.att. „n”, 4.pielikums, 1.att.), daļu klāj atklāts ūdens. Seklūdēns ezeriņu malās veidojas slīkšņas un pārejas purvu biotopi, augsto grīšļu audzes. Ezeriņu apmales, kas ir augstākas un sausākas visbiežāk ir apaugušas ar bērzu (āra vai purva bērzu) audzēm. Pārplūduši lauki sastopami 9.laukuma vidus daļā.

Stāvoši seklūdēni ir nozīmīgas vietas putniem, kā arī svarīgs posms renaturalizācijas procesos.

Mežu biotopus (F.) izpētes teritorijā veido priežu un bērzu mežu veidi. Daļa no mežainajām platībām veidojusies apmežojušies pamestajiem kūdras lauki. Plānotās darbībā galvenokārt skar meliorētas, vidēja vecuma vai jaunas mežaudzes, kurās nav izveidojušās bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgas un dabiskiem mežu biotopiem raksturīgas struktūras (lielu apjomu, vecas kritālas, dobumaini koki).

Priežu sausieņu mežos (F.1.1.) koku stāvā dominē parastā priede, šādi meži izpētes teritorijā sastopami nelielās platībās uz reljefa paaugstinājumiem, minerālzesmes salās un pussalās. Zemsedze skraja, nabadzīga, mozaikveidā dominē sīkkrūmi – virši vai purva vaivariņi. Sugām bagātākos nogabalos sastopamas apaļlapu ziemcietes *Pyrola rotundifolia*, gada staipeknis *Lycopodium annotinum* un vāļīšu staipeknis *Lycopodium clavatum* (2., 3.att., 4. pielikums 8.att.).

Egļu sausieņu meži (F.1.2.) robežojas ar izpētes teritoriju dienvidos.

Priežu slapjie meži (F.2.1.) ir meži slapjās kūdras augsnes, kuriem zemsedzē raksturīga mitrummīlošu augu sugu klātbūtne. Lakstaugu un sīkkrūmu stāvā raksturīgas mellenes, purva vaivariņi, sūnu stāvā – sfagni, divzobes *Dicranum*, purva krokvēcelīte *Aulocomium palustre*, retumis arī purva dzērvene *Oxycoccus palustris* un lācenes *Rubus chamaemorus*, vietām sastopama ārkāusa kasandra. Purva vaivariņš mozaikveidā dominē, vietām veidojot plašas audzes (piem. 9.laukumā). Daļā platību, kur izveidojusies vai saglabājusies pietiekami plaša sfagnu sega un nav viendabīga vaivariņu apauguma, mežu biotopi vāji līdz vidēji reprezentatīvi atbilst Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamam biotopam „91D0* Purvaini meži” (9., 10. laukumā, 2.att., 4. pielikums 6.att.). Vājā reprezentivitāte saistīta ar struktūras elementu – piem. kritālu, sausokņu, deguma pēdu iztrūkumu. Purvaini meži Latvijā ir bieži sastopami un to aizsardzību pietiekamā veidā nodrošina šī biotopa veida atrašanās īpaši aizsargājamās teritorijās. Lielākā daļa no sastopamo purvaino mežu biotopiem vērtējami kā degradēti purvainie meži.

Kūdras lauku paplašināšana plānota purvainu mežu biotopu aizņemtās platībās un ietekmēs ar laukiem robežojamās purvainu mežu biotopu platības, kas vāji līdz vidēji reprezentatīvi atbilst Latvijā un Eiropā īpaši aizsargājama biotopa „Purvaini meži” pazīēm. Bioloģiski vērtīgāki ir augstā purva robežjoslu purvainie meži. Mežu biotopos vairākās vietās

konstatētas plašas īpaši aizsargājamo augu sugu – gada staipeknis *Lycopodium annotium* un vāļišu staipeknis *Lycopodium clavatum* audzes. Mežu bioloģiskā vērtība palielināsies pieaugot mežaudzes vecumam.

Priežu nosusinātie meži (F.3.1.) veidojušies nosusinoties slapjajiem, purvainajiem mežiem, kā arī ar priedi aizaugot degradētajām augstā purva daļām un aizaugot kūdras ieguvei daļēji sagatavotajām, bet neizmantotajām, nosusinātajām teritorijām.

Bērzu nosusinātie meži (F.3.3) platības ziņā izpētes teritorijā ir visizplatītākie (3.pielikums) veidojušies esošajiem kūdras laukiem piegulošajās teritorijās, kur mežu biotopus susina grāvju tīkls, kā arī ar bērziem aizaugot pamestajiem kūdras laukiem. Lakstaugu stāvs skrajš un nabadzīgs. Kopā šādi meži tiek vērtēti kā mazvērtīgi, tomēr vienlaikus tie ir secīgs posms cenožu attīstībā.

Izcirtumi (F.5.) konstatēti saimnieciskās darbības mežos 10.laukuma D daļā, priežu un egļu mežaudzēs.

Krūmāji (F.6.) sastopami fragmentāri – kā krūkļu, baltalkšņu, bērzu un vairāku sugu vītoli veidotas audzes gar grāvjiem vai vītoli krūmāji pārplūstošās vietās ieplakās.

Purvu biotopi (G.)

Zāļu un pārejas purvu biotopu (G.1./G.2.) pazīmēm atbilstoši biotopi konstatējami nelielās platībās, vietās, kur renaturalizējoties izstrādātajiem kūdras laukiem tie apaug ar zāļu-pārejas purviem raksturīgu augāju (3. att.), kurā sastopami grīšļi *Carex* (uzpūstais grīslis *Carex rostrata*, dzeltenais grīslis *C.flava*), molīnijas *Molinia coerulea*, purva vārnakāja *Comarum palustre*, sastopama purva atālene *Parnassia palustris* un purva dzeguzene *Epipactis palustris*. Platībām ir tendence aizaugt ar parasto niedri *Phragmites australis*.

Augstā (sūnu) (G.3.) purva biotopi mazietekmētā stāvoklī saglabājušies platībās, kurās plānota kūdras ieguve 10. laukuma daļā, kas robežojas ar dabas liegumu „Cenas tīrelis” un 9. laukuma klajākajā daļā (2. att.). Sūnu purvs biotopi atbilst Eiropas Savienībā īpaši aizsargājama biotopa veidam „7110* Neskartie augstie purvi”.

Augstā sūnu purva platībās sastopamas raksturīgās augu sugas: sila virsis *Calluna vulgaris*, makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, parastais baltmeldrs *Rhynchospora alba*, polijlapu andromeda *Andromeda polifolia*, purva vaivariņš *Ledum palustre*, polijlapu andromeda *Andromeda polifolia*, lācenes *Rubus chamaemorus*, melnā vistene *Empetrum nigrum*, zilenes *Vaccinium uliginosum*, nevienmērīgi – reti līdz bagātīgām audzēm uz ciņiem sastopama purva dzērvene *Oxycoccus palustre*. Sfagnu sega kopumā nepārsniedz 50-60% pārklājuma, dominē Magelāna sfagns *Sphagnum magellanicum*, izklaidus sastopams iesārtais sfagns *Sphagnum rubellum*, nelielos laukumos purva krokvācelīte *Aulacomnium palustre*, dzegužlinu (t.sk. kadiķu dzegužlins *Polytrichum juniperum*) un *Cladina* sugas. Izklaidus puduros un ceros aug makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*. Pareti sastopama ārkausa kasandra *Chamaedaphne calyculata* un apaļlapu rasene *Drosera rotundifolia*. Kopumā novērojama tendence pieaugt apaugumam ar priedi, sastopamas raksturīgās purva priežu ekomorfās, sastopami arī atsevišķi bioloģiski veci koki. Sūnu purva platībās 9. laukumā izteiktāk jūtama susināšanas ietekme, jo gar ceļa (un purva) malu ir meliorācijas grāvis, tomēr tā darbība nav intensīva, grāvis ir daļēji aizaudzis. 9. Laukumā purviem raksturīgos biotopus papildina dažas ar priedēm apaugušas minerālzemes saliņas, kurās novērojams blīvāks priežu apaugums un lielāks koku augstums, zemsedzē sastopamas tipiskas priežu mežu sugas: spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, Šrēbera rūsaie *Pleurozium Schreberi*, brūklenes *Vaccinium vitis-idaea*. Līdzīgi procesi – priežu intensīvāka apauguma veidošanās novērojama virzienā uz purva malām. Visā apsekotajā platībā augstā sūnu purva biotopi robežojas ar platākām vai šaurākā purvainu mežu biotopu joslām. Susināšanas ietekmē daļa no purvaino mežu un sūnu purva biotopu platībām degradējušās (4. pielikums 3.att.).

Nav vēlama kūdras izstrādes lauku ierīkošana mazietekmētos un susināšanas procesu mazkartos sūnu purvu biotopos (7.att. „3”).

Degradētu purvu biotopi ir apsekojamajā platībā izplatītākie biotopu veidi. Meliorācijas grāvju susinātajās teritorijās, izzudusi sfagnu sega un mitrummīlošā purva veģetācija, izveidojies sugām nabadzīgs, vienveidīgs augājs, kurā izteikti dominē sila virsis, plašākas audzes mežainās vietās un grāvju apmalēs veido purva vaivariņš, bieži sastopama makstainā spilve, melnā vistene *Empetrum nigrum*. Vietām sastopamas *Dicranum*, *Polytrichum* ģints sugas.

Grāvju susinātās platības var iedalīt divos tipos:

1) susināti kūdrāji, kas topogrāfiski atrodas augstāk par blakus esošajiem kūdras laukiem –t.i. teritorijas, kurās iepriekš veikta tikai daļēja kūdras slāņa izņemšana, kā arī platības, kas palikušās kā nenoraktas joslas vai salas starp noraktajiem laukiem un ir intensīvi nosusinājušās. Nepietiekamos mitruma apstākļos šādos kūdrājos izzudusi sfagnu sega, izplešas vai ieviešas no jauna (ja virsējais kūdras slānis jau bijis noņemts) visbiežāk – plašas, monodominantas viršu audzes, bet dažkārt dominējošā suga ir makstainā spilves (piemēram, ar dabas liegumu „Melnā ezera purvs Z malā robežojošajos laukos). Vietās, kur šādas teritorijas ir atdalītas no purva pamatmasīva (atrodas par tālu no dabiska, pietiekami mitra purva, atrodas grāvju ietekmē), domājams, ka sūnu purvam raksturīgo mitruma režīms praktiski neiespējami atjaunot un teritorijā turpmāk prognozējama tendence apmežoties. Degradētās platības, kas hidroloģiski palikušas saistītas ar purva pamatmasīvu atbilst Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamam biotopam „7120 Degradēti augstie purvi, kuros noris vai iespējama atjaunošanās”. Šādas situācijas novērojamas platībās, kas robežojas ar dabas liegumu „Cenas tūrelis”. Vietās, kur dabas liegums robežojas ar kūdras laukiem, kuros jau notiek izstrāde, situāciju kopumā nav iespējams mainīt – ar dabas lieguma robežojošajās platībās izplatīti sausi virsāji (no)susinātos kūdrājos. Posmā 24-26 tomēr būtu nepieciešams atkāpties no dabas lieguma robežas par apmēram 30-50 m, lai jaunveidojamais kontūrgrāvis tieši nešķērsotu uz dabas lieguma robežas esošo lāmu kompleksu;

2) meliorētās platības kūdras laukos, kur veikta kūdras ieguve (atbilst ruderālu biotopu K.4.5. veidam) un daļēji vai pilnībā izņemts plānotais kūdras slānis. Šādi lauki topogrāfiski atrodas zemāk par apkārtējo teritoriju, virsējos slāņus biežāk veido pārejas vai zemā tipa kūdra. Izvietojums reljefā un grāvju melioratīvās darbības samazināšanās veicina ūdens uzkrāšanos ieplakās, to pavada seklūdens „ezeriņu” veidošanās, platību pārplūšana, novērojama kūdrāja aizaugšana ar niedrēm, grīšļiem, vietām sākas renaturalizēšanās procesi - fragmentāri ieviešas sfagni un veidojas pārejas vai sūnu purvu tipa veģetācija. Šādas situācijas vērtējamas kā labvēlīgas purvu biotopu atjaunošanai Nepietiekama mitruma apstākļos platības apaug ar viršiem, spilvēm, apmežojas ar priedi vai bērzu. Aprakstītā situācija novērojama dabas lieguma „Melnā ezera purvs” apkārtņē, kā arī senāk pamestajos kūdras laukos Olaines pagastā (4. pielikums 4.att.).

Lielākā daļa degradēto purvu biotopu apmežojas, tomēr, kā jau norādīts, daļa no apsekotajām platībām atbilst ES īpaši aizsargājama biotopa „7120 Degradēti augstie purvi, kuros noris vai iespējama dabiskā atjaunošanās” pazīmēm: vismaz daļēji saglabājusies vai atjaunojas sfagnu sega, konstatējama pietiekami raksturīga sūnu purva veģetācija ar makstaino spilvi, polijlapu andromedu, purva baltmeldru u.c. sugām. Degradēto purvu biotopu platības, kurās iespējama purvu biotopu atjaunošanās sastopamas joslās (vidēji 30-50 m platumā) gar grāvjiem, kas norobežo kūdras izstrādes laukus no sūnu purva daļas. Par šādiem biotopiem var atzīt arī daļu no aizaugošajiem kūdras laukiem, kuros notiek renaturalizācijas procesi un nav novērojama intensīva apmežošana.

Kūdras izstrādei nepieciešamā grāvju iztīrīšana var paplašināt bioloģiski mazvērtīgo degradēto purvu platības. Kūdras izstrādi nav pieļaujams plānot platībās, kuras

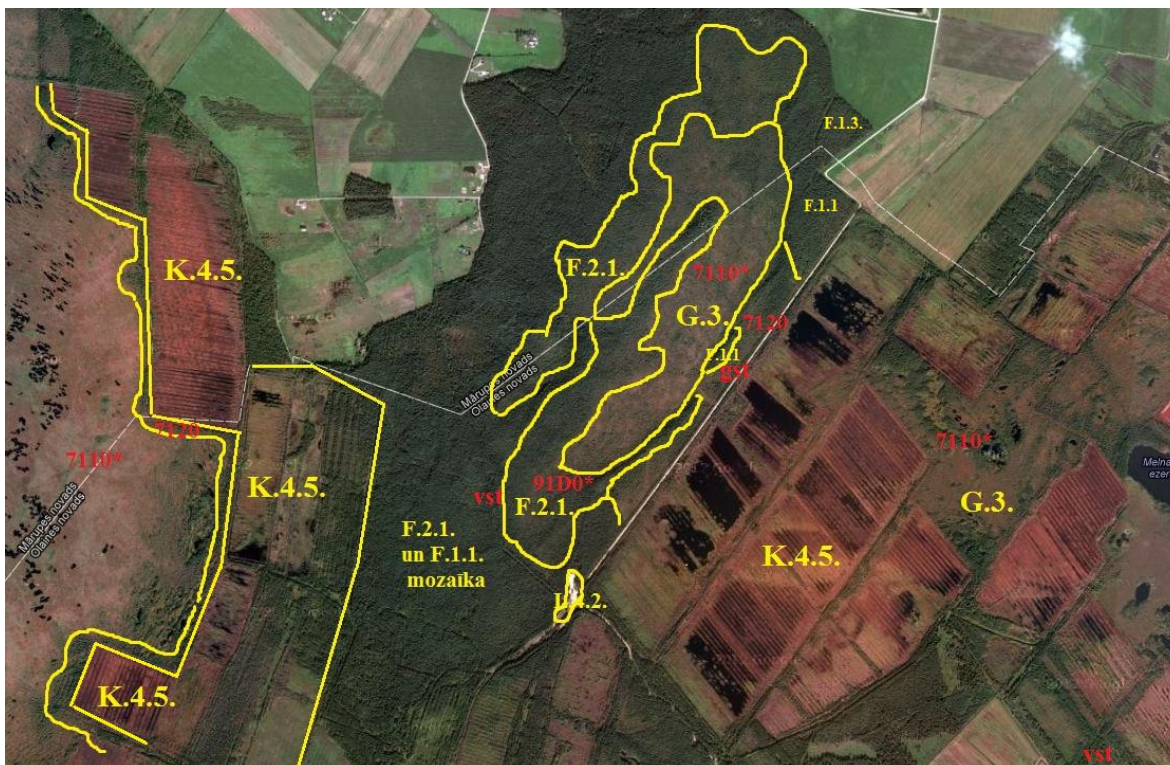
ieteiktas dabas liegumu „Cenas tīrelis” un „Melnā ezera purvs” paplašināšanai vai tieši robežojas ar dabas liegumiem (7.att. „2”, „4”, „5”, „6”).

Robeža 4-80-1-81 10. laukumā (1. att. b), 7.att.) robežojas ar degradētiem sūnu purva biotopiem, kas radušies gan susināšanas gan deguma ietekmē.

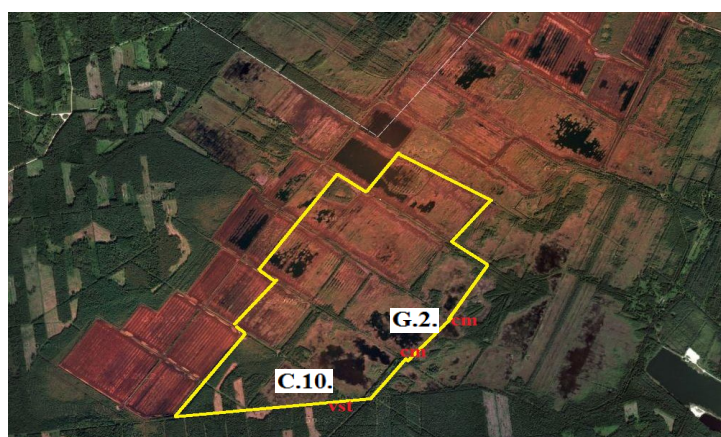
Ruderāli biotopi (K.) veidojas cilvēka ietekmētās un uzturētās teritorijās. Apsekotajās platībās par ruderāliem biotopiem uzskatāmi visi kūdras izstrādes lauki, jeb kūdras karjeri K.4.5. Kūdras laukos, kuros pārtraukta saimnieciskā darbība un kūdras ieguve, pamazām atjaunojas veģetācija. Zemākās vietās kūdras lauki pārplūst veidojot vietām diezgan plašu seklūdēns laukus (skat. aprakstu par stāvošiem ūdeņiem), kas aizaug ar parasto niedri vai grīšļiem un tādai aizaugšanai turpinoties tie pāriet zāļu vai pāerjas purvu stadijā. Lauku daļās, kur susināšana darbojas intensīvāk, vai arī kur biežākā kārtā saglabājusies augstā tipa kūdras slānis, kūdrāji apaug ar viršiem, spilvēm, kā arī ar priedi un bērzu. Desmit – divdesmit gadu laikā pēc lauka atstāšanas, daļa no tiem ir apmežojušies veidojot susinātu priežu vai susinātu bērzu mežu biotopus. Kopumā šādas teritorijas definējamas kā degradētu purvu platības. Pēc izstrādes pārtraukšanas daļa platību ir apmežojušās, bet daļa joprojām vērtējamas kā degradētas platības. Kūdrājos ieviešas un atjaunojas veģetācija, sākotnēji skraja, mozaīkveida un kopumā viendabīga – sila virša un makstainās spilves proporcijas mozaīkveidā mainās pamīšus dominējot vienai vai otrai sugai, tomēr kopumā teritorijas lielākajā daļā viršu izplatība ir izteiktāka.

10. laukumā pamestajiem kūdras laukiem apaugot ar niedri izveidojušies plaši niedrāji, šo platību botānisko vērtību palielina izklaidus sastopamās ciņu mazmeldra *Trichoporum cespitosum* audzes (3. att., 4. pielikums 8.att.), sugas atradnes zināmas arī dabas liegumā „Cenas tīrelis” un dabas liegumā „Melnā ezera purvs”, mežainas saliņas pakājē niedrēs konstatēta purva dzeguzene *Epipactis palustris*.

Kūdrāju platībās, grāvju apmalēs diezgan bieži sastopami staipekņi, izcilas, plašas gada staipekņa audzes konstatētas 9. laukuma D malā (2. att., 4. pielikums 9.att.)

2. attēls. Biotopu sastopamība pētāmas teritorijas Z daļā.
 „F” – priežu mežu biotopi; „K.4.5.” – kūdras karjeri; „7110*”- īpaši aizsargājams biotops „Neskarti augstie purvi”; „7120”- īpaši aizsargājams biotops „Purvaini meži”;
 „vst”- *Lycopodium clavatum* atradne; „gst”- *Lycopodium annotium* atradne.

3. attēls. *Lycopodium clavatum* (vst) un *Trichophorum cespitosum* (cm) sastopamība 10. Laukuma D daļā, “C.10.” – niedrāji;
 “G.2.” zāļu-pārejas purva biotopi

Plānotās darbības teritorijā un ar to tieši robežojamajās platībās konstatēto īpaši aizsargājamās augu sugu raksturojums

Apsekojumu laikā izpētes teritorijā konstatētas 3 īpaši aizsargājamas augu sugas (2.tabula), kas iekļautas MK noteikumos Nr.396. par īpaši aizsargājamo un ierobežoti izmantojamo sugu sarakstu.

Gada staipeknis *Lycopodium annotinum* Latvijā sastopams bieži visā valstī, dažādos skujkoku un platlapju - skujkoku mežos. Visbiežākā staipekņu suga Latvijā. Parasti veido dažāda lieluma klājeniskas audzes. Populācijas negatīvi ietekmē augu izraušana. Diezgan ieži sastopami arī ietekmētos biotopes – gar grāvjiem, izcirtumiem. Pašatjaunojas tikai ilgstošā laikā (www.latvijasdaba.lv). Apsekotajā teritorijā konstatēts plašās audzē grāvju un meža konaktjoslās un plašās audzēs susināto mežu un degradētu sūnu purvu biotopos. MK noteikumos Nr.396. par īpaši aizsargājamām augu sugām iekļauta 2.pielikumā “Ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamo sugu saraksts”. Latvijas Sarkanās grāmatas 4. kategorijas suga.

Vālišu staipeknis *Lycopodium clavatum*, Latvijā sastopams diezgan bieži visā teritorijā, parasti klājeniskas dažāda lieluma monodominantas audzes sausieņu un nosusinātajos mežos. Populācijas negatīvi ietekmē augu izraušana. Pašatjaunojas tikai ilgstošā laika posmā (www.latvijasdaba.lv). Apsekotajā teritorijā konstatēts ar bērziem un priedēm aizaugošos degradēta purva biotopos. MK noteikumos par īpaši aizsargājamām augu sugām iekļauta 2.pielikumā “Ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamo sugu saraksts”. Latvijas Sarkanās grāmatas 4. kategorijas suga.

Ciņu mazmeldra *Trichophorum cespitosum* ir Latvijā reti, tikai valsts rietumu un ziemeļu daļā sastopama grīšļu dzimtas suga, kas Latvijā sasniedz sugas izplatības austrumu robežu. Apsekotajā teritorijā konstatēts ar niedrēm aizaugošos kūdras laukos.

Papildus atzīmējamas arī **purva dzeguzene *Epipactis palustris***, kas parasti sastopama nelielās grupās mitrās, purvainās pļavās, pārmitrās mežu retainēs, purvos un pārpurvotu ūdenstilpju krastos. Raksturīga zāļu purvu augu sabiedrībās. Latvijā nav reta, ierakstīta Baltijas jūras Sarkanajā grāmatā. Izpētes teritorijā konstatēta 10. Laukuma D daļā, slīkšņainos, ar niedrēm aizaugošos biotopos ar zāļu – pārejas purvu augu sabiedrību pazīmēm.

Sfagni *Sphagnum* ir mitrummīlošu sūnu ģints, Latvijā sastopamas ne mazāk kā 36 sugas. Sfagniņiem piemīt spēja uzkrāt un aizturēt ūdeni, sfagnu daļēja sadalīšanās ir nozīmīga kūdras veidošanās procesam. Lai uzsvērtu mitrzemju un kūdras veidošanās nozīmi, *Biotopu Direktīvas* V.pielikumā iekļauta visa sfagnu ģints. Izpētes teritorijā sfagni sastopami purvu un mežu biotopos.

Izpētes teritorijā īpaši aizsargājamo sugu sastopamība iespējams, ir lielāka nekā tas konstatēts konkrētajos apsekojumos. Potenciāli augsti ticama ir dzegužpirkstīšu *Dactylorhiza* sastopamība zāļu-pārejas purvu, grāvju apmalēs. Sugu atradņu konstatēšanu ietekmē gan sezonālie apstākļi gan apsekojumu maršrutu izvēle.

2. tabula.

Plānotās darbības teritorijā un ar to tieši robežošajās platībās konstatētās īpaši aizsargājamās un saudzējamās augu sugas

Sugas latviskais nosaukums	Sugas latniskais nosaukums	Aizsardzības pakāpe	Apzīmējums attēlos
Dzeguzene, purva	<i>Epipactis palustris</i>		
Mazmeldrs, ciņu	<i>Trichophorum cespitosum</i>	ĪAS,	cm
Staipekņis, gada	<i>Lycopodium annotinum</i> L.	ĪAS, BD V, LSGR 4	gst
Staipekņis, valīšu	<i>Lycopodium clavatum</i> L.	LSGR 4, EP Biotopu direktīvas V. pielikumā	vst
sfagnu sugas	<i>Sphagnum</i>	EP Biotopu direktīvas V. pielikumā	

Apzīmējumi:

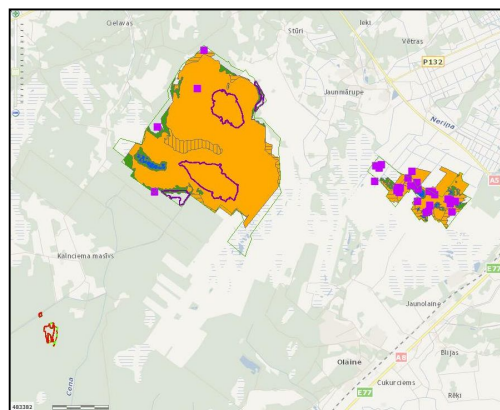
ĪAS - MK noteik. Nr. 396. (2000.14.11.) "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo sugu sarakstu" (1.,2. pielikumi; 2. – 2. pielikums- ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas sugas);

EP - Padomes Direktīva 92/43/EEC "Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību" (V – V pielikums. Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugas, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus)

LSGR - Latvijas Sarkanā grāmata, kategorija

4. Iespējamās ietekmes novērtējums uz tiešā tuvumā esošo Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju ekoloģiskajām funkcijām, integritāti, to izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Paredzētās darbības iespējamā ietekme uz "Natura 2000" teritoriju dabisko vērtību un to ekoloģiskās kvalitātes saglabāšanu un funkciju nodrošināšanu

Kūdras ieguves lauki purva masīva ziemeļu daļā robežojas ar Natura 2000 vietu, dabas liegumu „Cenas tīrelis”, bet austrumu daļā – ar Natura 2000 vietu, dabas liegumu „Melnā ezera purvs”.

4. attēls Tuvākās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

1. – dabas liegums „Cenas tīrelis”, 2. dabas liegums Melnā ezera purvs”

4.1. Kūdras izstrādes lauku ietekme uz dabas vērtībām dabas liegumā „Cenas tīrelis”

Dabas liegums „Cenas tīrelis” 2133 ha platībā dibināts 15.06.1999. (LR MK noteikumiem Nr. 212.) paredzēts putnu un tiem nepieciešamo biotopu aizsardzībai (1. pielikums). Cenas tīrelis iekļauts putniem nozīmīgo vietu (PNV, LV030) sarakstā un ietilpst Natura 2000 teritoriju tīklā – Natura 2000 teritorijas kods C LV0519800.

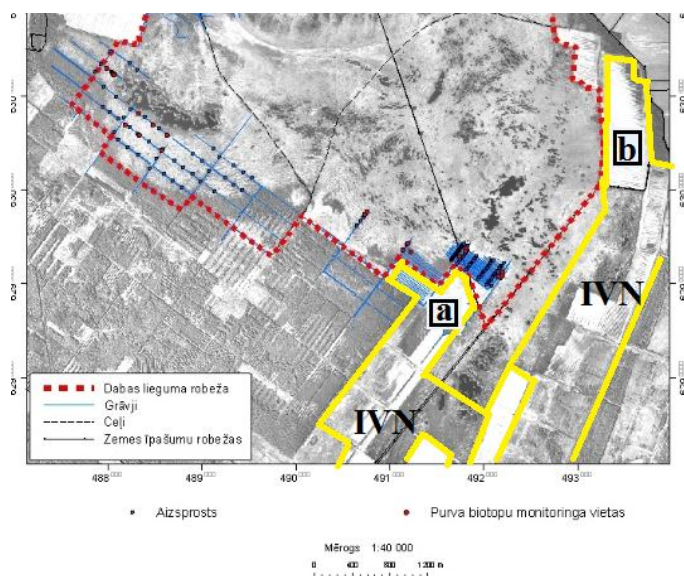
Dabas lieguma teritorijā saglabājušies 4 Eiropas Savienības nozīmes (Biotopu Direktīvas (92/43/EEK)) īpaši aizsargājami biotopu veidi, 2 no tiem prioritāri aizsargājami (*): neskarti augstie purvi (kods 7110*), degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās (kods 7120), pārejas purvi un slīkšņas (kods 7140), purvaini meži (kods 91D0*), distrofi ezeri (kods 3160). Biotopu veidi purvaini meži un distrofi ezeri ir iekļauti Latvijā aizsargājamo biotopu sarakstā (MK noteikumi Nr.421.). Teritorijā konstatētas 4 Latvijā īpaši aizsargājamas vaskulāro augu sugas (nozīmīgākās: pundurbērzs *Betula nana*, ciņu mazmeldrs *Trichophorum cespitosum*, 2 sūnu un 1 sēņu suga. Tas ir viens no nedaudzajiem purviem Latvijā, kurā sastopamas gan austrumu tipa (pundurbērzs *Betula nana*, ārkauša kasandra), gan rietumu tipa (ciņu mazmeldrs) purvu veģetācijas pazīmes. Teritorija ar piegulošajiem mežiem atzīta par putniem starptautiski īpaši nozīmīgu vietu „Cenas tīrelis”(diagnosticējošās sugas sējas zoss *Anser fabalis*, dzērve *Grus grus*, purva tilbīte *Tringa glareola*). Kopumā faunā dažādos laikos konstatētas 26 Latvijā un Eiropā īpaši aizsargājamas putnu sugas, 5 Eiropas Padomes Biotopu Direktīvas zīdītājdzīvnieku sugas, 4 bezmugurkaulnieku un 2 abinieku sugas, kas pamato šo platību iekļaušanu NATURA-2000 tīklā (Dabas aizsardzības plāns dabas liegumam „Cenas tīrelis”).

LIFE projekta LIFE04NAT/LV/000196 “Implementation of mire habitat management plan for Latvia” (“Purva biotopu aizsardzības plāna īstenošana Latvijā”) pasākumu ietvaros notika aizsprostu veidošana uz grāvjiem, lai stabilizētu dabas lieguma „Cenas tīrelis” hidroloģisko režīmu. Dabas liegumam izstrādāts dabas aizsardzības plāns un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts (<http://www.daba.gov.lv/public/...>).

Plānotā darbība – kūdras ieguve paredzēta laukos, kas atrodas dabas lieguma D un DA daļā un robežojas ar tiem apmēram 8 km garumā.

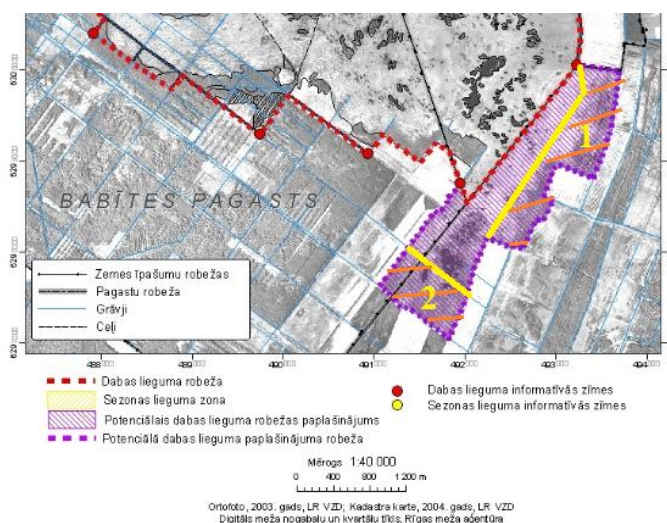
Kūdras izstrāde laukumā „a” (5. att.) potenciāli apdraud ES nozīmes īpaši aizsargājamus biotopus „7110* Neskarti augstie purvi” un „7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās” un šo biotopu stabilizēšanai izvēlēto apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti. Sektora „a” ziemeļu daļa robežojas ar dabas lieguma „Cenas tīrelis” platībām, kuras veikti hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumi – izbūvēti aizsprosti. Dabas lieguma teritoriju ietekmējošais faktors ir meliorācijas radītā ietekme. Nav pieļaujama situācija, lai plānotā darbība - kūdras ieguve dabas liegumam tuvajos kūdras laukos, apdraudētu dabas lieguma apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti. Nepieciešams atteikties no kūdras ieguves ar dabas liegumu tieši robežojošajās platībās. Vai arī, lai mazinātu potenciālo nelabvēlīgo ietekmi uz robežojošajām platībām, kūdras ieguve, atbilstoši *Aizsargjoslu likuma* norādījumiem (7^l pants „Aizsargjoslas ap purviem”) plānojama ne tuvāk kā 50-100 m attālumā no dabas lieguma robežas. Laukumā „b” (5. att.) atrodas kūdras lauki, kuros notiek kūdras izstrāde. Grāvju darbība izraisījusi degradētu purvu biotopu veidošanos, kas šeit atbilst ES īpaši aizsargājamam biotopam „7120 Degradēti augsti e purvi, kuros noris vai iespējama atjaunošanās”. Kūdras ieguve laukumā „b”, iespējams, neradīs būtiskus papildus traucējumus uz dabas lieguma „Cenas tīrelis” biotopiem, grāvju izraisītā teritoriju degradēšanās šobrīd novērojama salīdzinoši šaurā joslā, tomēr, ticami, ka summējoties vairākiem nelabvēlīgiem faktoriem, piemēram – klimata

izmaiņām, vides eutrofīkacijai, degradēto purva biotopu platības turpmāk var arī paplašināsies.

5. attēls. Plānotās darbības vietas (IVN) piekļaušanās dabas liegumam „Cenas tīrelis”

Izstrādājot dabas aizsardzības plānu dabas liegumam „Cenas tīrelis” un ņemot vērā putniem nozīmīgas vietas „Cenas tīrelis” robežas, tika ieteikts veikt robežu saskaņošanu un atbilstoši paplašināt dabas lieguma robežas. Dabas lieguma „Cenas tīrelis” paplašināšanai paredzētajās teritorijas, kurās tiek plānota kūdras ieguves lauku izveide sastopami gan dabiski, gan degradēti augstā purvu biotopi Poligonu „1” (6. att.) veido ES īpaši aizsargājami biotopi „Degradēti augstie purvi, kuros noris vai iespējama atjaunošanās” – apmēram 30-50 m plata josla gar kūdras izstrādes laukiem un platības, kuras atbilst ES īpaši aizsargājamā biotopa „Neskarti augstie (sūnu) purvi” raksturojumam. Poligonā „2” sastopami biotopi ar izteiktām susināšanās iezīmēm un plašiem virsājiem. Vienlaikus, šajā teritorijā tomēr vēl ir saglabājušās arī lāmas un minēto platību nenorakšana un saglabāšana

6. attēls. Ieteikto dabas lieguma paplašināšanas robežu un projektēto kūdras lauku pārklāšanās ().

veidos pietiekami plašu buferjoslu, kas pasargās tālāk esošos, mazietekmētos augstā purva biotopus. (Situācija šajās platībās aprakstīta arī sadaļā par degradētiem biotopiem).

Kūdras ieguves lauku platības būtu pēc iespējas jāatvērza no dabas lieguma robežas.

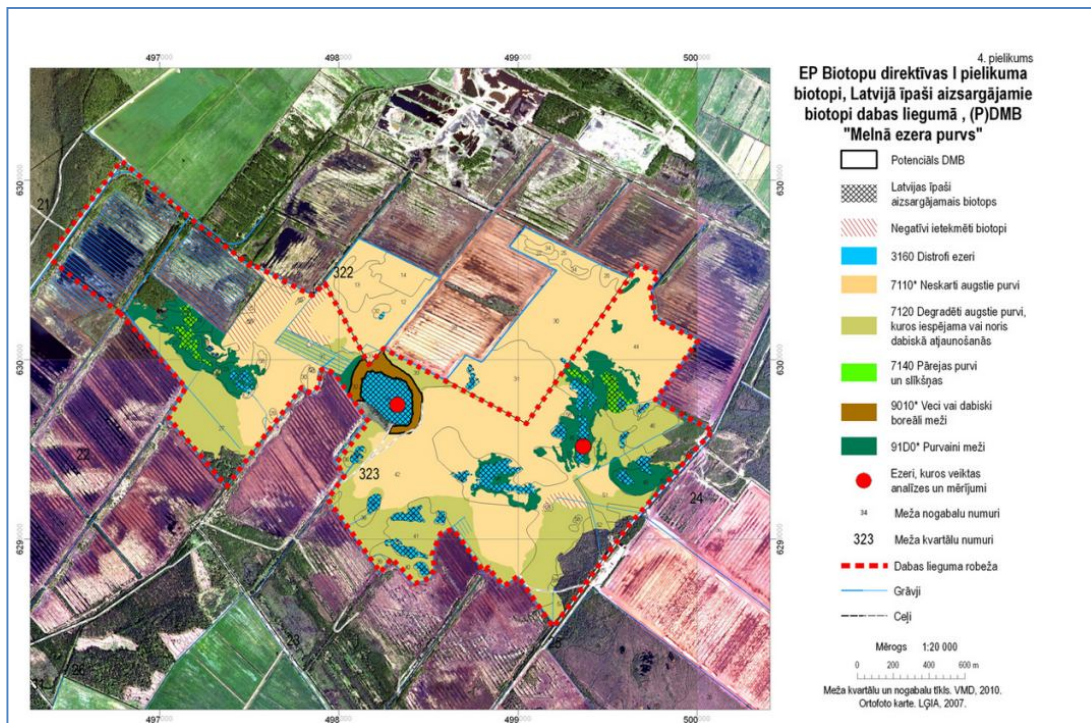
4.2. Kūdras izstrādes lauku ietekme uz dabas vērtībām dabas liegumā „Melnā ezera purvs”

Dabas liegums, Natura 2000 teritorija LV0528700 (C kategorija – biotopu un sugu aizsardzība) „**Melnā ezera purvs**” atrodas Olaines novada Olaines pagastā (7. att.). Teritorija dibināta 2004. gadā galvenokārt putnu aizsardzībai. Dabas liegums ir Rīgas pilsētas pašvaldības īpašums, atrodas SIA “Rīgas meži” valdījumā.

Teritorijas pastāvēšanas ilgtermiņa mērķis ir: novērsta purva biotopu tālāka degradēšanās, veicināta hidroloģiskā režīma un purva biotopu atjaunošanās, nodrošināts labvēlīgs aizsardzības statuss aizsargājamo un tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijām.

Dabas lieguma teritorijā konstatēti 6 Eiropas Biotopu Direktīvas (92/43/EEK) īpaši aizsargājami biotopi, 3 no tiem ir prioritāri aizsargājami(*): 7110* Neskarti augstie purvi, 91D0* Purvaini meži un 9010* Veci dabiski boreālie meži. Divi biotopi ir īpaši aizsargājami arī Latvijā: Distrofi ezeri, Pārejas purvi un slīkšņas. Dabas liegumā sastopamas 23 Latvijā īpaši aizsargājamas sugas, no kurām 15 ir putnu sugas, 2 augu, 2 bezmugurkaulnieku, 1 abinieku un 3 zīdītāju sugas. Eiropas aizsargājamo sugu kontekstā nozīmīgas ir 17 Putnu Direktīvas (79/409/EEK) sugas, kā arī 2 bezmugurkaulnieku un 2 zīdītājdzīvnieku Biotopu Direktīvas (92/43/EEK) II. pielikuma sugas, un vairākas citu pielikumu sugas.

Teritoriju gandrīz no visām pusēm ietver kūdras izstrādes lauki un meliorācijas kontūrgrāvji (84% no teritorijas perimetra). Apmēram 12 % no dabas lieguma aizņem norakti kūdras lauki, līdz ar to arī dabas liegumā atrodas vairāki meliorācijas grāvji, kuri turpina funkcionēt. Daļā no vecajiem kūdras laukiem ir izveidojušies stāvoši seklūdeņi, bet daļā renaturalizācijas procesa rezultātā notiek pārpurvošanās un veidojas zāļu (zemaiss) purvs. Teritorijas dabas vērtības un apsaimniekošanas pasākumi aprakstīti dabas lieguma “Melnā ezera purvs” dabas aizsardzības plānā 2011. – 2021. (http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/dabas_liegumi/melna_ezera_purvs/%22%22/). Dabas liegumam izstrādāts dabas aizsardzības plāns un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts.

7. attēls. Īpaši aizsargājami biotopi dabas liegumā „Melnā ezera purvs” un tā apkārtnē (<http://www.daba.gov.lv/...>).

Kopumā teritorija tiek vērtēta kā stipri ietekmēta un purvu biotopu atjaunošanai tiek īstenoti piemēroti apsaimniekošanas pasākumi, to skaitā – grāvju aizdambēšana. Dabas liegumā tiek īstenots LIFE+ projekts „Augstā purva biotopu apsaimniekošana īpaši aizsargājamās teritorijās Latvijā”, kura mērķis ir samazināt purvu meliorācijas degradējošo ietekmi un tik plānoti 54 aizsprosti.

Dabas aizsardzības plānā tiek ieteikts paplašināt dabas lieguma robežas un tiek norādīts, ka uzsākot kūdras ieguvu vēl nenoraktajās purva platībās, kuras pieguļ dabas liegumam no Z puses ieguvī, nenoliedzami negatīvi tiks ietekmēti augstā purva biotopi dabas liegumā.

Kūdras ieguves atjaunošanas kūdras izstrādes laukos, kas robežojas ar dabas liegumu „Melnā ezera purvs” ietekme uz dabas lieguma sociālekonomiskajām vērtībām vērtējama arī pēc kūdras izstrādes vajadzībām veidojamo pievadceļu un to noslodzes izraisītās ietekmes izvērtēšanas.

Lai mazinātu potenciālo nelabvēlīgo ietekmi uz robežošajām platībām, kūdras ieguve, atbilstoši *Aizsargjoslu likuma* norādījumiem pieļaujama plānot ne tuvāk kā 100 m attālumā no dabas lieguma robežas.

5. Prognoze par iespējamo ietekmi uz īpaši aizsargājamu (ĪA) augu un dzīvnieku sugu atradnēm un aizsargājamiem biotopiem, arī uz teritorijās sastopamajām ES prioritārajām sugām un biotopiem, saistībā ar paredzētās darbības realizāciju.

Nav gaidāma būtiska nelabvēlīga ietekme uz ĪA augu sugu atradnēm un populācijām kopumā. Teritorijā konstatētās īpaši aizsargājamo augu sugu atradnes atrodas degradētos vai ietekmētos biotopos, kas liecina par šo sugu spēju pielāgoties. Teritorijā konstatētās īpaši aizsargājamās sugas Latvijā ir pietiekami bieži sastopamas.

Teritorijas apsekojuma laikā netika konstatētas tādas augu sugas, kuru atradni vai populāciju saglabāšanai būtu nepieciešams veidot mikroliegumus

Plānotās darbības negatīvā izpausme ir jaunu kūdras lauku izveide ES īpaši aizsargājamo, t.sk. – prioritāru (*), biotopu „7110* Neskarti augstie purvi”, „91D0* Purvaini meži”, 7120 Degradēti augstie purvi, kuros noris vai iespējama atjaunošanās” platībās. Nav gaidāma būtiska situācijas pasliktināšanās teritorijās, kas robežojas ar esošajiem kūdras izstrādes laukiem, jo šāda situācija ir jau ilgstoša un vērtējama kā daļēji stabilizējusies. Nav pieļaujama strauja, ar dabas liegumu platībām robežojošo grāvju padziļināšana vai tīrīšana.

6. Paredzētās darbības atbilstība "Natura 2000" teritoriju. izveidošanas un aizsardzības mērķiem, tur konstatēto ĪA sugu un biotopu aizsardzības prasībām un to dabas aizsardzības plāniem.

Paredzētā darbība ir pretrunā robežojošo ĪADT izveidošanas mērķiem un šajās teritorijās konstatēto ĪA sugu un biotopu aizsardzības prasībām un teritoriju dabas aizsardzības plāniem. Plānotā darbība veicinās nelabvēlīga hidroloģiskā režīma veidošanos īpaši aizsargājamo dabas teritoriju „Cenas tīrelis” un „Melnā ezera purvs” platību daļās.

7. Ja izpētes rezultātā tiek konstatēta ĪADT esošo ĪA sugu dzīvotņu atrašanās vietas, kuru atklāšana var kaitēt to aizsardzībai, tad šāda informācija jāiekļauj novērtējuma ziņojuma atsevišķā sējumā

Teritorijas apsekojuma laikā netika konstatētas tādas īpaši aizsargājamo augu sugu atradnes, kuru atklāšana var kaitēt to aizsardzībai.

8. Iespējamā nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskuma novērtējums uz ĪA sugām vai ĪA biotopiem

Paredzētās darbības īstenošanas rezultātā nav paredzama būtiska negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamo augu sugu populācijām tādā apmērā, lai tā būtiski ietekmētu šo sugu populāciju izdzīvošanu un saglabāšanās apstākļus valstī vai reģionā kopumā

Apdraudētie ĪA biotopi ir „7110* Neskarti augstie purvi” „91D0* Purvaini meži” un „7120 Degradēti augstie purvi”, kuros noris vai iespējama atjaunošanās”. Šo biotopu

veidu aizsardzību daļēji nodrošina šo biotopu veidu esamība ar plānotās darbības vietu robežojošajos dabas liegumos – „Cenas tīrelis” un „Melnā ezera purvs”

9. Kompensācijas pasākumu nepieciešamība

Kompensējošie pasākumi saistāmi ar pietiekami platu – ne šaurāk par 100 m aizsargjoslu ievērošanu robežās ar dabas liegumiem „Cenas tīrelis” un „Melnā ezera purvs”

Nepieciešama nekavējoša kūdras izstrādei vairs nevajadzīgo meliorācijas grāvju aizdambēšana vai caurteces samazināšana.

Meliorācijas grāvji, kas robežojas ar īpaši aizsargājamām dabas teritorijām veidojami pēc iespējas seklāki, nav pieļaujams, lai grāvji sasniedz minerālgrunti.

Samazināms izcērtamo mežu apjoms.

Paredzēt monitoringa apsekojumus reizi 3-5 gados un veikt atbilstošus negatīvās ietekmes novēršanas pasākumus, ja tiks konstatēta nelabvēlīga ietekme uz vidi.

10. Secinājumi par iespējamās ietekmes būtiskumu uz īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem (atbilstoši MK 27.03.2007. noteikumiem Nr.213 „Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu”), ņemot vērā arī ar būvniecības darbu veikšanu saistītās ietekmes

17.03.2007. MK noteikumi Nr.213. „Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu”, nosaka kritērijus, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu salīdzinājumā ar pamatstāvokli, vērtējot sugas indivīdu vai to blīvumu un apdzīvotās vai aizņemtās teritorijas platību, vai kaitējuma skarto atsevišķo sugas indivīdu nozīmi attiecīgās sugas saglabāšanā un dabiskā izplatībā, sugas jutību un sastopamības biežumu gan reģionāli, gan Eiropas līmenī, kā arī sugas spēju īsā laikā bez iejaukšanās (izņemot dabas aizsardzības pasākumu pastiprināšanu) atjaunoties pēc kaitējuma līdz stāvoklim, kas, ņemot vērā sugas dinamiku, sasniedz par pamatstāvokli labāku vai tam līdzvērtīgu līmeni.

Plānotās darbības platībās un plānotās darbības ietekmes tiešā tuvumā netika konstatētas tādas īpaši aizsargājamas augu sugas (2. tabula), vai īpaši aizsargājamo biotopu veidi (1. tabula), lai kūdras lauku izveides un kūdras ieguves ietekmi uz šīm sugām vai biotopu veidiem varētu uzskatīt par būtisku, jeb tādu, kas tādā mērā samazinātu sugas indivīdu skaitu vai apdraudētu to atjaunošanos, vai samazinātu biotopa veida platības tādā apmērā, lai to pastāvēšana būtu apdraudēta lokālā vai Eiropas līmenī.

11. Ietekmes uz vidi būtiskuma izvērtējums, iespējamie vides riski, ietekmes samazinošo vai kompensējošo pasākumu nepieciešamība

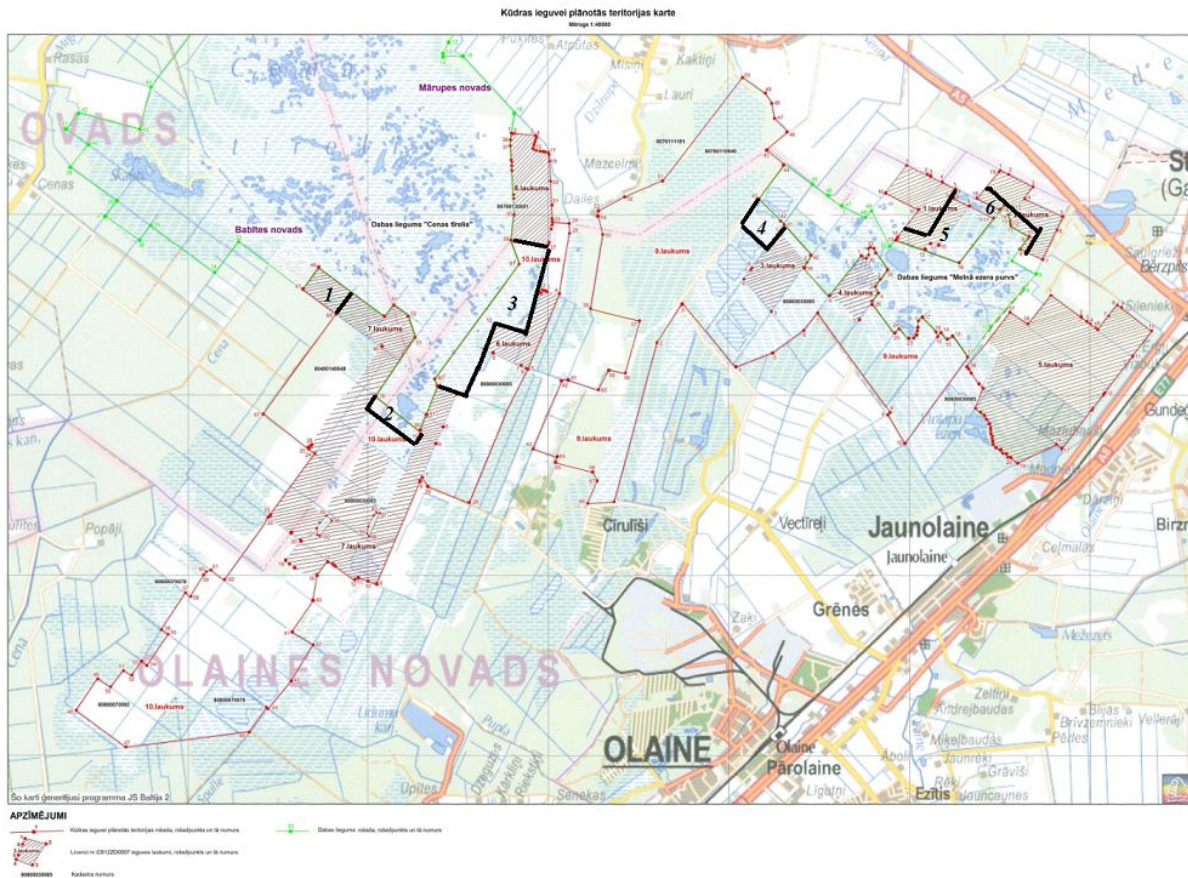
Plānotās darbības īstenošanas rezultātā gaidāma gan tieša, gan netieša ietekme uz vidi un ietekmju mijiedarbība. Ar kūdras lauku atjaunošanu saistītie būvdarbi izraisīs galvenokārt nelielas izmaiņas veģetācijas sastāvā un struktūrās, bet jaunu kūdras lauku izveide – būtiskas un ilglaicīgas ietekmes, kas izpaudīsies kā augu dzīvotņu un biotopu iznīcināšana kūdras lauku ierīkošanas procesā un mežu izciršanā. Ietekmes būtiskums saistīts gan ar augāja mehānisku iznīcināšanu, gan ar būtiski izmainītu hidroloģisko režīmu plašākā apvidū.

KOPSAVILKUMS

Kūdras ieguve atjaunošana platībās, kurās jau kādreiz notikusi kūdras ieguve, bet kas pēc tam pamestas un apaugušas ar dažāda rakstura veģetāciju ir vērtējama kā apvidus bioloģisko daudzveidību maz ietekmējoša. Negatīvi vērtējama jaunu kūdras lauku izveide dažādā pakāpē degradētos vai nosacīti mazskartos purvu vai mežu biotopos.

Kopumā analizējot situāciju kūdras ieguvei paredzētajās teritorijās, secināms, ka pieļaujama kūdras ieguves atjaunošana laukos, kuros kūdras ieguve kādreiz jau veikta, neatkarīgi no biotopu veida un kvalitātes, kāda šobrīd ir izveidojusies šajās platībās. Ņemot vērā to, ka ar kūdras ieguves laukiem tieši robežojos īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas iekļautas NATURA 2000 vietu sarakstā, plānotā darbība nedrīkst apdraudēt šo īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pastāvēšanas mērķus. Kūdras ieguve nav plānojama platībās, kuras ieteikts pievienot dabas liegumam „Melnā ezera purvs”, un blakus esošajos augstā sūnu purva biotopos. Kūdras ieguve nav plānojama lauka daļā, kuru šķērso dabas lieguma „Cenas tīrelis” robeža un platībās, kas robežojas ar jauno dabas lieguma „Cenas tīrelis” robežu. Negatīvi vērtējama arī mežu izciršana kūdras lauku izveidei.

Sektorā „1” 7. laukumā (7.att.) kūdras ieguvei nevar veikt, jo šī teritorija ietilpst dabas liegumā „Cenas tīrelis”. Kūdras ieguvei nebūtu pieļaujams plānot sektorā „4” 9. laukumā (7.att.), jo šīs platības ir ieteiktas dabas lieguma „Melnā ezera purvs” teritorijas paplašināšanai. Sektoros „2”, „3” 10. laukumā un „5”, „6” 1. laukumā attiecīgi samazināmas kūdras lauku platības, lai nodrošinātu pietiekamas buferjoslas ar dabas liegumu teritorijām.

8. attēls. Kūdras lauku izveides ierobežojumi

SECINĀJUMI:

1. Olaines, Mārupes un Babītes pagastos tiek plānota kūdras ieguves atsākšana daļēji izstrādātos kūdras laukos un kūdras ieguves lauka paplašināšana kopumā 1400 ha lielā platībā, tai skaitā ierīkojot jaunus kūdras laukus Cenas tīrelī, augstā sūnu purva, purvainu mežu un degradētu augstā sūnu purvu biotopos.

2. Apsēkotajās platībās konstatēti 3 Eiropas nozīmes īpaši aizsargājami biotopu veidi:

- **7110* Neskarti augstie purvi;**
- **91D0* Purvaini meži;**
- **7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās.**

3. Plānotās darbības platībās konstatētas 3 īpaši aizsargājamas augu sugas, kas iekļautas MK noteikumos Nr. 396., 14.11.2000. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", ar grozījumiem

- ciņu mazmeldrs *Trichophorum cespitosum*;
- vālīšu staipeknis *Lycopodium clavatum*;
- gada staipeknis *Lycopodium annotinum*.

4. Ierīkojot plānotos kūdras laukus tiks iznīcināti mazietekmētu sūnu purvu un purvainu mežu biotopi ne mazāk kā 100 ha platībā.

5. Kūdras ieguves atjaunošana izstrādātajos kūdras ieguves laukos un jaunu kūdras lauku izveidošana veicinās kūdras izstrādes laukiem piegulošo dabas liegumu „Cenas tīrelis” un „Melnā ezera purvs” platību susināšanos ne mazāk, kas vērtējama kā negatīva un nevēlama ietekme uz šo dabas liegumu izveides un pastāvēšanas mērķiem.

6. Lai mazinātu potenciālo nelabvēlīgo ietekmi uz robežojošajām platībām, kūdras ieguve, atbilstoši *Aizsargjoslu likuma* norādījumiem pieļaujama plānot ne tuvāk kā 100 m attālumā no dabas liegumu robežām.

7. Veicot plānoto darbību teritorijās, kur kūdras ieguve nav pretrunā ĪADT pastāvēšanas mērķiem, būtiskas izmaiņas apkārtnes biotopu sugu sastāvā nav gaidāmas, bet potenciāls apdraudējums saistīts ar invazīvo un agresīvo sugu izplatību.

8. Izstrādātie kūdras lauki rekultivējami tos apmežojot vai atstājot dabiskai renaturalizācijai. Aizdambējami purva biotopus susinošie grāvji, kas vairs nav nepieciešami kūdras izstrādei.

Izmantotā literatūra un interneta resursi:

Auniņš A. (red.) 2010. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 320.

Dabas lieguma „Cenas tīrelis” dabas aizsardzības plāns

Dabas lieguma “Melnā ezera purvs” dabas aizsardzības plāns 2011. – 2021

Aizsargjoslu likums, 11.03.1997., ar grozījumiem.

Kūdras fonds 1980.

LR MK noteikumi Nr. 396., 14.11.2000. “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, ar grozījumiem.

LR MK noteikumi Nr. 421., 05.12.2000. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”, ar grozījumiem.

http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/dabas_liegumi/cenas_tirelis/%22%22/

http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/dabas_liegumi/melna_ezera_purvs/%22%22/

Vaskulāro augu, mežu un virsāju, purvu,
zālāju, jūras piekrastes biotopu eksperte,
Dr. ģeogr. Inese Silamiķele
(sertifikāts Nr. 019, izsniegts 18.06.2010, derīgs līdz 17.06.2013.)

2. pielikums

Izdalītie biotopu veidi

Apzīmējumi:

ak – aizaugoši kūdrāji

ap – augstie (sūnu) purvi, atbilst īpaši aizsargājamam biotopu veidam „7110* Neskarti augstie

purvi”

de – degradēti purvi

de* - biotopi atbilst īpaši aizsargājamam biotopu veidam „7120 Degradēti augstie purvi, kuros

iespējama vai notiek atjaunošanās”

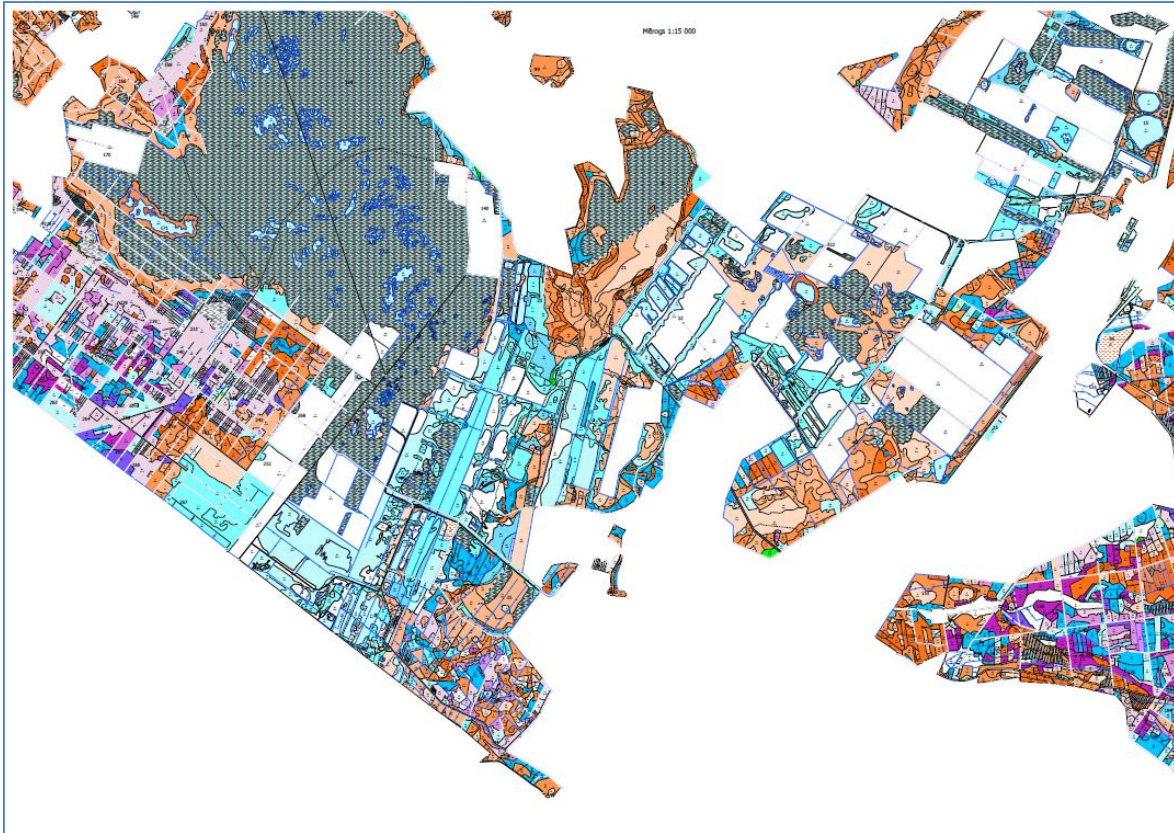
pm- purvaini meži

m- mežu biotopi

n- niedrāji

3. pielikums

Izpētes teritorijas meži (www.daba.gov.lv./pub/...)

4. pielikums

1. attēls. Ar parasto niedri aizaugoši, pārplūstoši lauki

2. attēls. Degradēti sūnu purva biotopi 9
laukumā

3. attēls. Susināšanas ietekmēti biotopi
9. laukumā

4. attēls. Renaturalizācijas stadijā esoši kūdras lauki

5. attēls. Degradētu un mazietekmētu sūnu purvkontaktjosla 10. laukuma Z daļā

6. attēls. Purvainu mežu biotops 9. laukuma Z daļā, atbilst Eiropā īpaši aizsargājama biotopu 91D0* pazīmēm

7. attēls. Priežu un egļu sausieņu mežu biotopi 10.laukuma D daļā

Izpētes teritorijā konstatētās īpaši aizsargājamās augu sugas

8. attēls. Ciņu mazmeldrs 10. laukuma D daļā

9. attēls. Gada staipeknis 9. laukumā

Ar kūdras izstrādes laukiem robežojošie biotopi

